

Iljas Hadžibegović

KONFESIONALNA I NACIONALNA STRUKTURA STANOVNIŠTVA U KOTARU I GRADU JAJCU OD 1851. DO 1991. GODINE

U središtu razmatranja ovog rada jeste statistički materijal koji započinje jedinim uspješnim osmanskim popisom stanovništva u XIX stoljeću, obavljenim 1851/52. godine. Ovi popisi prate teritorijalni okvir i granice Bosne i Hercegovine, utvrđene i međunarodno priznate na Berlinskom kongresu 1878. godine. Taj istorijsko-teritorijalni okvir izgubio je svoj kontinuitet dva puta: nakon zavođenja diktature 06.01.1929. godine kada je bosanskohercegovački teritorij podijeljen između četiri banovine: Drinsku, Vrbasku, Primorsku i Zetsku, a drugi put kada je sporazumom Cvetković-Maček iz 1939. godine, 14 kotareva pripojeno novoj Savskoj banovini (Hrvatskoj). U Drugom svjetskom ratu Bosna i Hercegovina je uključena u Nezavisnu državu Hrvatsku sa njemačkim i italijanskim zonama uticaja. Nakon rata Bosna i Hercegovina je uspostavljena kao federalna jedinica u SFRJ u njenim istorijskim granicama uspostavljenim i međunarodno priznatim na Berlinskom kongresu.

Austro-ugarska uprava udarila je temelj modernoj statistici u Bosni i Hercegovini i ostavila u naslijeđe četiri popisa stanovništva: 1879, 1885, 1895. i 1910. godine. Kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca / Kraljevina Jugoslavija (1918-1941) obavila je dva popisa 1921 i 1931. godine. SFRJ (1945-1992) izvršila je šest popisa: 1948, 1953, 1961, 1971, 1981. i 1991. godine. Ovaj posljednji, zbog agresije na Bosnu i Hercegovinu nije statistički dovršen i obrađen, ali publikovani podaci omogućuju uvid u osnovna kretanja konfesionalne i etničke strukture u zemlji.

Poseban problem pri korištenju ovih bitnih izvora za proučavanje strukture stanovništva pretstavlja okolnost da su gotovo svi popisi rađeni po različitim metodološkim pristupima, što znatno otežava (gotovo onemogućava) poređenja, a tome doprinose i administrativno-teritorijalne promjene i spomenuti diskonti-

nitet istorijskih granica Bosne i Hercegovine. Sve ovo vrijedi i za kotar i grad Jajce u ovih 140 godina.

Zbog specifičnog konfesionalnog i etničkog sastava stanovništva i velike političko-nacionalne i vjerske osjetljivosti, utvrđivanje ovih struktura bilo je stalno izloženo snažnom uticaju državno-političkih, nacionalnih i vjerskih faktora iznutra i izvana. Svi su imali svoje pojedinačne i opće interese, koji su, tokom historije, isprepleli na ovom tlu vjere i etnose (nacije) da ih statistika nije uspjela, u dugom trajanju, paralelno i odvojeno pratiti. Ta okolnost nije "zbunjivala" samo statističke stručnjake, nego i ljude različitih naučnih profila, koji su se radije usmjeravali na teoriju, politiku i kulturologiju nego na realne odnose u društvu prezentirane u zamršenoj i često iskrivljenoj statističkoj slici društva.

U kotaru i gradu Jajcu, kao i u Bosni i Hercegovini, dominiraju tri konfesije: katolička, islamska i pravoslavna i etničko-nacionalne zajednice hrvatska, bošnjačka (muslimanska) i srpska. One stalno čine iznad 95% ukupnog stanovništva.

Osmanski period

Prvi potpuni popis jajačke nahije i grada Jajca obavljen je 1562. godine. On je obuhvatio oko 30 sela, 14 mahala, 13 mezri, čitluke i baštine, pa nudi solidnu osnovu za analizu naseljenosti, socijalne, vjerske i etničke strukture¹ sa naglašenim razlikama između grada i sela. (Ovdje ga nećemo uzgredno analizirati, jer, iz više razloga zaslužuje posebnu pažnju).

Prema popisu stanovništva iz 1604. godine, sumirani rezultati ukazuju na masovno širenje islama u cijelom bosanskom sandžaku. Od ukupnog broja kuća 64.721, na muslimane je otpadalo 45.941 kuća sa 4.979 neoženjenih, sposobnih članova dok je na kršćane (katolike i pravoslavne) otpadalo 18.891 kuća (71%:29%).² Omjer visoke muslimanske apsolutne većine održava se sve do pred veliki rat između Osmanskog i Habzburškog Carstva 1683-1699. godine. Krajem XVIII i početkom XIX stoljeća (1789. i 1817.) na bosanskohercegovačkim prostorima živjelo je ukupno oko 600.000 stanovnika sa kršćanskom apsolutnom većinom. Ratovi, epidemije i migracije uticali su da znatno variraju, ne samo ukupne brojke, nego i konfesionalni i etnički omjeri.³

¹ Medžida Selmanović, *Jajačka nahija u opširnom popisu za Bosanski sandžak iz 1562. godine*. Prilozi za orijentalnu filologiju, 44-45 (1994-1995) Sarajevo 1996, 207-278.

² Adem Handžić, *Konfesionalni sastav stanovništva u Bosni i Hercegovini u prvim stoljećima osmanske vladavine*, POF 44-45 (1994-1995) Sarajevo 1996., 119-153.

³ Srećko M. Džaja, *Konfesionalität und Nationalität Bosniens und der Herzegowina. Voremanzipatorische Phase 1463-1804*, München 1984 str. 83; Muhamed Hadžijahić, *Neki rezultati ispitivanja etničkih kretanja u Bosni u XVIII i prvjoj polovini XIX stoljeća*, Prilozi

Prema jedinom uspjelom osmanskom popisu stanovništva u XIX stoljeću (1851), Bosna i Hercegovina imala je 916.000 stanovnika sa kršćanskom apsolutnom većinom od 63,1%.⁴ Te promjene odrazile su se i u mudirluku (kotaru) Jajce (sa Varcar Vakufom). Upravnom podjelom koju je proveo Omer-paša Latas 1850-52. godine došlo je do značajnih promjena u ovoj oblasti. On je uspostavio temelje upravne podjele koja je trajala sve do podjele Kraljevine Jugoslavije na banovine (1929. godine). Omer-pašinom upravnom podjelom Bosanski ejalet sastojao se iz 6 kajmakamluka (okruga): Sarajevskog, travničkog, banjalučkog, bihačkog, zvrničkog i novopazarskog. Pošto je prethodno bio u Bosanskom, a zatim u Kliškom sandžaku, Jajački mudirluk (kotar, kadiluk) sa Varcar Vakufom ušao je u sastav travničkog kajmakamluka (okruga) i u njemu ostao do 1929. godine, samo se mijenjao njegov teritorijalni okvir.

U upravnim podjelama zadnjih decenija osmanske epohe Jajce je 1835. godine bilo u okviru Kliškog sandžaka kaza i kadiluk (kotar, srez, distrikt), također je Jezero (Göhlisar) posebna kaza, a 1850/52. godine, Jajce i Jezero su mudirluci (kotarevi), a Varcar Vakuf je nahija (općina) u mudirluku Jajce. Upravnom podjelom Bosanskog vilajeta 1865. godine Jajce je bilo jedna od šest kaza (kotareva) travničkog okruga, ali se u njemu ne spominje nahija Varcar Vakuf, a ni Jezero kao posebna kaza ili nahija u jajačkoj kazi. Prema tome, osmanski popis iz 1850/51. obuhvatio je mudirluk Jajce sa Varcar Vakufom (nahija) i posebno kazu Jezero.

U jajačkom mudirluku, 1850/51. godine zabilježeno je: 2.237 (69,1%) kršćanskih kuća i 9.943 kršćanskih muških osoba, a muslimanima je pripadalo 1.002 (30,9%) kuća i 3.340 (25,1%) muških osoba.

U mudirluku Jezero (Göhlisar) zabilježeno je: 1.420 (82,9%) kršćanskih kuća i 6.785 (86,0%) kršćanskih muških osoba, a muslimani su imali 292 (14%) kuća i 1.107 (14%) muških osoba. Ovaj raspored kršćanskog i muslimanskog stanovništva ukazuje na teške posljedice ratova, i epidemija u kojima je najviše stradalo muslimansko stanovništvo i na značajno naseljavanje kršćanskog, prvenstveno vlašskog stočarskog (pravoslavnog) stanovništva, što je za cijelo naredno stoljeće uslovalo njegovu većinu na ovim prostorima, izuzimajući grad Jajce.

Uzimajući u obzir oba ova mudirluka odnos kršćana i muslimana bio je: kuća 77,8 : 26,2%, a muških osoba 79% : 21%. Demografska i konfesionalna situacija u Bosni i Hercegovini potpuno se obrnula u odnosu na XVII i XVIII stoljeće.

Instituta za istoriju XI-XII. Sarajevo 1975-1976 str. 289-291; Luka Đaković, *Političke organizacije bosanskohercegovačkih katolika Hrvata*, I dio, *Do otvaranja sabora 1910.*, "Gloбус", Zagreb 1985, str. 8

⁴ Haus-Hof-und Staatsarchiv Wien, Politisches Archiv, XII, Türkei/72.

Austrougarski period

Nosio je sobom upravne promjene koje su tek krajem XIX stoljeća uobličile modernu administrativnu podjelu koja je trajala sve do 1929. godine. Iz popisa stanovništva 1879. godine kotar Jajce imao je tri političke ispostave: Jezero, Skender Vakuf i Varcar Vakuf. Već naredne godine (1. jula 1880.) ukinuta je ispostava u Jezeru, tako da su popisom 1885. godine, u kotaru Jajce zabilježene dvije ispostave Skender Vakuf i Varcar Vakuf, a također je "privremeno ustrojena gradska općina Jajce". Time je Jajce organizirano kao "privremena" gradska općina, Varcar Vakuf je imao status trgovišta, dok je Skender Vakuf kao središte ispostave ostao u rangu seoske općine. U užem kotaru Jajce bila je jedna gradska i osamnaest seoskih političkih općina ili džemata: Babići, Barevo, Bešpelj, Crepanjska, Dnoluka, Grbavica, gradska općina Jajce, Jezero, Mile, Pliva, Pongarije, Plisoje, Stako selo, Strojice, Stopna, Šipovo, Vaganj, Vlasinje i Volari. Ispostava Skender Vakuf sastojala se od pet seoskih opština: Grbavica, Imlani, Milan Knezina, Radohovo i Skender Vakuf.

Ispostava Varcar Vakuf (12 općina): Barači, Bare-Tribovo, Bilajce, Bočac, Gerzovo, Majdan, Medna, Pecka, Podrnica, Šehovci, Trnovo, Varcar Vakuf (trgovište). Cijeli kotar Jajce ima uži kotar sa gradskom općinom, i dvije ispostave. Ukupno ima 36 općina od kojih je samo jedna gradska.

Prilikom formiranja kotara Kotor Varoš 15. maja 1889. godine, koji je spadao u banjalučki kotar, iz jajačkog kotara izdvojena je cijela ispostava Skender Vakuf, koja je 1885. imala ukupno 8.108 stanovnika (79,1% pravoslanih i 20,8% muslimana) i pripojena je novoformiranom kotaru Kotor Varoš.

U popisu stanovništva 1895. prvi put je precizirano šta sačinjava gradsku općinu Jajce: Bare, Baščeluci, Čaršija, Čaršija-mala, Gornja Mahala, Harmani, Katina, Pliva, Plivska Čuprija, Prigrade, Čeh-mahala, Tarla, Varoš i Volujak (ovo je uži dio grada), a onda još: Bravnice, Brišće, Carevo polje, Žušine, Kozluk, Pijavice, Podhum, Rijeka, Vrbica, Zaborje, Zaskoplje i Zastinje. (Sve uračunato u gradsku općinu 1895.)

Prije posljednjeg austro-ugarskog popisa 1910. godine formiran je novi kotar Varcar Vakuf, koji je obuhvatio cijelu istoimenu kotarsku ispostavu jajačkog kotara i još dodatno njegove dijelove, sela: Draganić, Draganić-Podovi, Sokolac, Čirakovac, Donja Liskavica i Vlasine (ukupno 1910. g. imaju 2.245 stanovnika: muslimana 500, pravoslavnih 1.329 i katolika 416). Također su mu iz kotara Kotor Varoš priključene Baljvine srpske i Baljvine turske sa ukupno 532 osobe (257 muslimana i 275 pravoslavnih). Time je bila dovršena upravna izgradnja jajačkog kotara, koja je u identičnom obliku preuzeta 1918. godine i zabilježena popisom stanovništva 31.01.1921. godine.

S obzirom da su od kotara Jajce otpadale njegove ispostave kao i neka sela sa periferije poređenja su moguća samo u užem kotaru i gradskoj općini Jajce.

Slijedeći primjer navodimo kao ilustraciju:

Prisutno civilno stanovništvo u kotaru Jajce 1879.-1910.

1879.	1885.	1895.	1910.	1879-1910.
48.408	53.470	49.127	33.813	-14.595 = -30,2%

Uži kotar Jajce upoređen od 1885. do 1921.

1885.	1895.	1910.	1921.	1885-1921.
26.390	28.599	33.813	32.423	+6.033 = 22,9%

U prvom primjeru radi se o različitim upravnim i teritorijalnim granicama koje je nemoguće upoređivati, a u drugom te se granice razlikuju za nekoliko sela.

Vjerska struktura u kotaru Jajce od 1885. do 1921.

Vjera	1885.	1895.	1910.	1921.	1885-1921.
katolici	6.755	7.968	8.703	8.057	+1302=19,3%
muslimani	8.099	8.418	9.074	8.327	228=2,8%
pravoslavni	11.816	14.358	15.932	15.958	4142=35,1%
jevreji	16	58	81	52	36=225%
ostali	38	1	23	29	

*Vjerska struktura u gradu Jajcu od 1879. do 1921.
(civilno stanovništvo)*

Vjeroispovijest	1879.	1885.	1895.	1910.	1921.	1879.-1921.
katolici	1.431	1.681	1.982	2.265	2.170	739
muslimani	1.545	1.669	1.644	1.542	1.391	-154
pravoslavni	249	325	345	325	496	247
jevreji	3	16	57	81	52	49
UKUPNO:	3.228	3.691	4.028	4.213	4.109	881

U procentima

katolici	44,3	45,5	49,2	53,8	52,8	51,6
muslimani	47,9	45,2	40,8	36,6	33,8	-10,0
pravoslavni	7,7	8,8	8,6	7,7	12,1	99,2
UKUPNO:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	27,3%

Za 42 godine gradsko stanovništvo Jajca raslo je godišnje za 17,6 osoba ili za 0,65%. Očigledan je nizak i neravnomjeran priraštaj po pojedinim konfesijama, a ukupan porast gradskog stanovništva u Jajcu do 1910. godine iznosio je 31%, a usljed gubitaka stanovništva u toku Prvog svjetskog rata ono je, do 1921. godine poraslo ukupno za 27,3%. Pravoslavni su startovali 1879. sa malim brojem stanovništva u gradu (svega 249 osoba) iako oni u kotaru čine apsolutnu većinu (30.112 osoba, 62,6%), u gradu su naseljeni sa manje od jednog procenta (0,82%). Do 1910. godine pravoslavni su u gradu Jajcu porasli za 76 osoba, a za 11 godina dotadašnji porast je više nego udvostručen i iznosio je 171 osobu ili 52,6%. Mada se do 1921. udvostručio broj pravoslavnih, u gradu tek svaki osmi građanin bio je ove vjeroispovijesti. To odražava stanje koje je inače vladalo u Bosni i Hercegovini do Prvog svjetskog rata, a i kasnije će se ovo stanovništvo najduže vezati za seoska naselja. Muslimani su u ovom razdoblju svoje učešće u gradskom stanovništvu Jajca smanjili za 10%, iako su još 1910. godine bili u minusu samo 0,2%. To upućuje na zaključak da je muslimansko gradsko stanovništvo najteže podnosilo ratne gubitke i promjene državnih okvira 1918. godine. Iako su bilježili porast gradskog stanovništva,

katolici u Jajcu znatno su zaostajali iza bosanskohercegovačkog prosjeka koji je 1910. godine, premašivao trostruki porast (312%).⁵ Do 1910. porast katoličkog stanovništva u Jajcu iznosio je 834 (58,3%), a u narednoj deceniji se dotadašnji prirast nije održao nego se smanjio za 95 osoba ili 4,2% gradskog katoličkog stanovništva u Jajcu. I ovdje su djelovali oni faktori koji su inače najviše uslovljeni izbijanjem rata i promjenom državnog okvira. Odseljavanje katolika bivših pripadnika administracije, vojske, privrede i sl. i gubitci u ratu uglavnom su smanjivali stanovništvo ove konfesije. Bosanskohercegovački prelazak iz Osmanskog u Habzburško Carstvo 1878. godine i iz Habzburškog u Kraljevstvo SHS 1918. godine nosio je u sebi elemente vjerskih i etničkih (nacionalnih) promjena. U obje ove oblasti mijenjao se položaj vjerskih i nacionalnih zajednica po principu - državna vjera i državotvoran narod.

Popisom iz 1910. godine u jajačkom kotaru u gradu Jajcu zabilježena je sljedeća struktura maternjeg jezika njihovog stanovništva:

Ukupno civilno stanovništvo kotara Jajce 33.813 = 100 %

Srpsko-hrvatski/hrvatsko-srpski bio je maternji jezik za 33.128 ili 97, a 685 (2,03 %) govorili su drugim maternjim jezicima: španskim 55, njemačkim 170, češkim 54, mađarskim 50, poljskim 41, rusinskim 2, ruskim 3, slovačkim 8, slovenačkim 38, talijanskim 14, rumunskim 3, arnautskim 2, ciganskim 244 i ostalim 1. Kako se vidi iz navedenih brojki stanovništvo kotara i grada Jajce bilo je, uglavnom, domaćeg porijekla 33.033 (97,7%), iz Austrije 393 (1,16%), Mađarske 351 (1,04%) i inostranstva 36 (0,15). Broj doseljenika bio je malen i srazmjeran razvijenosti ovoga kraja. U početku on je bio atraktivan za doseljenike tako da je 1885. godine u ovom kotaru zabilježeno svega 36 stranaca (ne računajući vojsku), a 10 godina kasnije njihov broj je porastao na 343, da bi 1910. godine on dostigao 780 doseljenika i stao na 30-to mjesto u ukupno 48 bosanskohercegovačkih kotareva. Živjeli su uglavnom, u gradu: 1885. godine svi, 1895. godine 282 (82,2%), a 1910. godine ovi podaci za gradove nisu publikovani, nego samo za kotareve i okruge. Zaključci o strancima ne mogu se donositi na osnovu maternjeg jezika, kao ni određivanje njihove nacionalne strukture, jer jedan dio Jevreja govori španski (Sefardi), a drugi (Aškenazi) njemačkim, mađarskim i poljskim jezikom. Srbi i Hrvati također se ne mogu razlučiti čak i kada se navode podaci o vjeroispovijesti, jer svi katolici nisu Hrvati, niti su svi pravoslavni Srbi, niti su svi pripadnici islamske vjere Muslimani (Bošnjaci). Austrijski Srbo-Hrvati su porijeklom iz Dalmacije, a ugarski iz Banske Hrvatske, Slavonije i Vojvodine.

⁵ Iljas Hadžibegović, *Bosanskohercegovački gradovi na razmeđu 19. i 20. stoljeća*, Sarajevo 1991.

Kotar i grad Jajce prema popisima 1921. godine
Vjerska struktura

Vjeroispovijest	Kotar	Grad
ukupno	32.423 = 100 %	4.132 = 100 %
rimokatolici	8.057 = 24,5 %	2.170 = 52,5%
grko-katolici	8 = 0,02 %	4 = 0,09 %
evangelici	11 = 0,03 %	9 = 0,02
muslimani	8.327 = 25,7 %	1.391 = 33,7 %
drugi	8 = 0,02 %	8 = 0,2 %
bez konfesije	2 = 0,00 %	2 = 0,00 %

Kotar i grad Jajce prema maternjem jeziku 1921.

Maternji jezik	Kotar	Grad
Srbo - Hrvati	32.110 (99,0 %)	3.859 (93,4 %)
Slovinci	31	23 (0,55 %)
Čehoslovaci	76	73 (1,77 %)
Rusini	4	-
Poljaci	11	11
Rusi	14	13
Mađari	28	28
Nijemci	121	99
Turci	4	3
Arnauti	6	6
Talijani	10	9
ostali	8	8

Popisi u Kraljevini Jugoslaviji 1921. i 1931. godine, vršeni su sa izmijenjenim teritorijalnim okvirom grada i kotara Jajca. U prvom je potpuno prihvaćena naslijeđena upravna podjela, a u drugom popisu došlo je do dvojakе promjene: prvo, Kraljevina Jugoslavija je podijeljena na 9 banovina, a Bosna i Hercegovina je rasparsčana između njih četiri (Drinske, Vrbaske, Primorske i Zetske), drugo, promijenjena upravna podjela grada i kotara Jajce, koji je svrstan u Vrbasku banovinu. Tada su kotar Jajce činile sljedeće općine, sa brojem stanovnika i njegovom vjerskom strukturom:

Naziv općine	ukupno	katolici	muslimani	pravoslavni	jevreji	ostali
Donji Vakuf	10.034	685	4.250	5.094	-	5
Jajce (grad)	7.517	3.140	3.692	643	-	42
Janj	6.665	5	7	6.653	-	-
Jezero	4.415	807	932	2.676	-	-
Pljeva (Pliva)	8.705	38	2.310	6.357	-	-
Seoci	9.403	4.937	731	5.735	-	-
Vinac	5.439	468	2.283	2.686	-	2
Kotar Jajce	52.178	10.080	14.205	24.176	35	49
	100,0%	20,8%	29,3%	49,8%	0,0%	0,1%

Nova upravna organizacija kotara Jajce smanjila je u njemu broj katolika za jednu petinu. Proširenjem gradskog područja katolici su izgubili apsolutnu većinu u gradu, a muslimani su iz istog razloga stekli relativnu većinu.

Popisom iz 1931. godine, koji je obavljen u vrijeme diktature zavedene 06.januara 1929. godine, postavljena su pitanja o vjeroispovijesti, narodnosti i maternjem jeziku. U pitanjima o narodnosti vlasti su odredile da se popisom utvrdi da li lice pripada "jugoslavenskoj" ili nekoj drugoj naciji. Ako pripadaju bilo kojoj jugoslavenskoj naciji sve su morale biti iskazane kao jedna cjelina, kao jedna narodnost "jugoslavenska". Uz tu naciju priključen je jedinstven materinji jezik "Srpsko-hrvatsko-slovenački", a muslimani su tretirani samo u vjerskoj strukturi. Nacionalna struktura utvrđena ovim popisom nije publikovana u jugoslavenskim statističkim publikacijama do 1945. godine. Tako se vjerska struktura i srpsko-hrvatski/hrvatsko-srpski jezik bili stalno u kombinacijama o nacionalnim strukturama.

Popisom od 1921. godine samo oko 1 % stanovništva u kotaru nisu bili Srbo-Hrvati, a u gradu 6,6 %. Naredni popis 1931. zabilježio je 467 stanovnika kotara Jajce kojima srpsko-hrvatski/hrvatsko-srpski nije bio maternji jezik. Oni su činili ispod jednog procenta (0,96%) ukupnog stanovništva. Od 10.080 rimokatolika u kotaru Jajce hrvatsko-srpski jezik bio je materinji za 9.885 ili 98,0% stanovnika, a preostalih 195 (1,94%) bili su : Slovenci 30, Česi 50, Slovaci 7, Mađari 17, Nijemci 80, Rumuni 3, drugi 8. Kod pripadnika islamske vjeroispovijesti u ovom kotaru od 14.205 osoba samo 7 nisu imali sh-hs maternji jezik, 6 Albanaca i 1 "ostali". Od 24.176 pravoslavnih samo 31 nema sh-hs maternji jezik što čini odnos 99,87% : 0,13%⁶ dok taj odnos za Bosnu i

⁶ Definitivni rezultati popisa stanovništva od 31. marta 1931., Knj. II, Beograd, 1938.

Hercegovinu iznosi 99,47% : 0,53%. Ovi podaci ukazuju da kotar Jajce, izvan gradskog područja nije bio dotaknut privrednim promjenama, pa u njemu dolazi do stalnih ekonomskih migracija koje nisu usmjerene prema gradskom području. U tome Jajce nije nikakav izuzetak, jer se gradovi u Bosni i Hercegovini od 1878. do Drugog svjetskog rata ne popunjavaju iz svog okruženja, nego (1878-1918) iz drugih pokrajina Monarhije, a 1918-1941. godine, austro-ugarski aparat vlasti zamjenjuje se dijelom iz Bosne i Hercegovine, a dijelom iz Srbije. Grad Jajce, kao i mnogi drugi, mijenja svoju vjersku i nacionalnu strukturu ne toliko razvojem i migracijama koliko zahvatima u upravnu podjelu kotareva i gradskih područja.

Period nakon Drugog svjetskog rata i uspostavljanja SFRJ, vjersko i nacionalno pitanje, promatrano sa stanovišta šest objavljenih popisa (1948-1991), pod snažnim recidivima prošlosti, nije donio značajniji napredak. U popisu 1948. godine postavljeno je pitanje o narodnosti i tada su se Crnogorci i Makedonci prvi put mogli izjasniti o narodnosti, a za muslimane jugoslavenskog etničkog porijekla određena je formulacija: Srbin-musliman, Hrvat-musliman, Makedonac-musliman i neopredjeljeni-musliman. Pitanja o vjeri i maternjem jeziku nisu postavljana, što nikako nije bio dobar znak za stvaranje svih budućih statističkih slika u novoosnovanoj državi, a posebno u viševjerskoj i višenacionalnoj Bosni i Hercegovini.

U narednom popisu iz 1953. godine, osim narodnosti uvrštena su pitanja o maternjem jeziku i konfesiji. Lica koja su se izjasnila kao muslimani svrstani su u grupu "Jugoslaveni-neopredjeljeni", zajedno sa licima jugoslavenskog porijekla koja su izjavila da su Jugoslaveni. Rezultati popisa konfesionalne strukture u Bosni i Hercegovini publikovani su u sumarnom izdanju, ne dajući priliku naseljenim mjestima i kotarevima da se o tome obavijeste. Prema tome pregledu Srbi su 79% pravoslavni, Hrvati su 90,2% rimokatolici, Jugoslaveni neopredjeljeni su 96,5% muslimani (pripadnici islamske zajednice). Srbi su brojniji od pravoslavnih za 265.876, Hrvati od rimokatolika za 63.984, Jugoslaveni 31.314. Kod muslimana je malo manji odliv u ateiste, ali je veći od drugih u opredjeljivanju za Srbe (35.228) i za Hrvate (15.547), = 50.705.

U naredna tri popisa vjerska struktura nije više utvrđivana. To je učinjeno 1991. godine i u poređenju sa 1953. godinom globalni rezultati su sljedeći:

	Katolici	Muslimani	Pravoslavni
1953.	601.489	917.720	1.002.737
1991.	772.392	1.872.522	1.317.319
1953-1991.	170.903 28,4%	954.702 104,0%	314.582 31,4%

	Hrvati	Muslimani (Bošnjaci)	Srbi
1953.	654.229	891.800	1.264.372
1991.	760.852	1.902.956	1.366.104
1953-1991.	106.732 16,3%	1.011.156 113,4%	101.732 8,0%

(Vidi Prilog br. 2)

Ovako neravnomjeran vjerski i nacionalni demografski razvoj u Bosni i Hercegovini izazvan je ukupnim društveno-ekonomskim, nacionalno-političkim, vjerskim i kulturnim razvojem zadnjih pola stoljeća. Prirodni priraštaj bio je različit kao i tokovi migracija izazvani industrijalizacijom i procesima deagrarizacije bosanskohercegovačkog društva. Znatna zaostajanje Bosne i Hercegovine u privrednom razvoju iza jugoslavenskog prosjeka, vodilo je iseljavanju viška agrarnog stanovništva zastupljenog prvenstveno srpskim a u manjoj mjeri hrvatskog i muslimanskog stanovništva. Opšte tendencije odražava jajački kotar u razdoblju od 1948. do 1991. godine.

Nacionalna struktura kotara Jajce 1948.-1991.

Nacio- malnost	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	1948- 1991.
Ukupno	36.910	47.383	34.488	35.002	41.197	45.007	8.097 (21%)
Hrvati	9.370	12.037	13.733	12.376	14.418	15.811	6.441 (68%)
Muslimani (Bošnjaci)	8.839	12.627	7.545	14.001	15.145	17.380	8.541 (96%)
Srbi	18.679	22.509	8.570	8.132	7.954	8.663	10.016 (53,6%)
Jugoslove mi	-	-	4.342	208	2.973	2.496	1.846 (42,5%)
Ostali	13	210	298	285	707	657	

Masovno iseljavanje iz jajačkog kotara u ovome razdoblju zahvatilo je samo srpsko stanovništvo sa sela, koje je, uglavnom, selilo u Vojvodinu a znatno manje u druge krajeve Srbije i Jugoslavije. U kotaru Jajce rođeni, a stalno

nastanjeni u drugim bosanskohercegovačkim općinama ili u drugoj republici i autonomnoj pokrajini Jugoslavije pokazuju da je gotovo svaki treći stanovnik napustio svoju općinu rođenja. Od 50.155 stanovnika iz općine rođenja nije selilo 34.974 (69,7%), odselilo je u druge općine 8.943 (17,8%), a u druge republike je odselilo: u Crnu Goru 63 (0,13%), Hrvatsku 1.963 (3,9%), Makedoniju 37 (0,07%), Sloveniju 234 (0,46%), Srbiju 3.941 (6,3%). U druge republike i pokrajine odselilo je do 1981. godine 6.238 osoba (12,4%) ili svaki osmi stanovnik kotara Jajce. Najviše ih je koji su odselili u Vojvodinu i oni čine 50,6% svih iseljenika iz ovoga kotara. U Hrvatsku je odselilo 31,5%.

Više svjetla na ovo pitanje bacaju podaci o iseljenuštvu iz kotara Jajce u Hrvatsku do 1991. godine. Do te godine u Hrvatsku se stalno nastanilo 2.371 lice rođeno u jajačkom kotaru, što znači da se u toku decenije 1981-1991. u ovu republiku iselilo novih 408 lica. Od ukupnog broja iseljenih u Hrvatsku do 1991. godine na Hrvate je otpadalo 1.934 (81,6%), Bošnjaci (Muslimani) 128 (5,4%), Srbi 126 (5,3%), Jugoslaveni 73 (3,1%) i ostali 110 (4,6%).⁷ (Vidi Prilog br. 3).

Popis stanovništva iz 1991. godine nudi interesantne podatke o vjeri, jeziku i naciji (Vidi Prilog br. 4. i 5.).

O vjeri bilo je 10 mogućih izjašnjenja, o materinjem jeziku u jajačkom kotaru zabilježeni su 21 i nezaobilazne rubrike "Ostali" i "Nepoznato". Broj jezika i nacionalnosti je približno podudaran, ali u svakom slučaju zaslužuju određene komparacije.

Jajački vjerski i nacionalni mozaik 1991. godine izgledao bi ovako:

vjera	maternji jezik	nacionalnost	napomena
katolička 15.842	hrvatski 12.866 hrvatsko-srpski 1.444	hrvatska 15.811	31 katolik nije Hrvat
islamska 17.032	bosanski 15.515	muslimanska 17.380	348 "Muslimana" nisu islamske vjere
pravoslavna 8.148	srpski 3.964 (srpsko-hrvatski) 10.713	srpska 8.663	521 Srbin nije pravoslavne vjere

⁷ Stanovništvo Bosne i Hercegovine. Narodnosni sastav po naseljima. Republika Hrvatska. Državni zavod za statistiku. Zagreb 1995.

ateisti 2.496	srpsko-hrvatski? hrvatsko-srpski?	jugoslavenska 2.496	Broj ateista i Jugoslavena je potpuno podudaran
Nisu se izjasnili 1.464 (3,2%)			

(Vidi Prilog br. 5)

Izvor: *Popis stanovništva, domaćinstava, stanova i poljoprivrednih gazdinstava 1991. Etnička obilježja stanovništva. Rezultati za Republiku i po opštinama 1991.* R BiH. Zavod za statistiku R BiH. Statistički bilten 333.

Prilog br. 1

*Pregled ukupnog stanovništva po naseljenim mjestima u općini-kotaru
Jajce od 1948. do 1991.*

R. br.	Naziv naselja	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	1948-1991.
1.	Bare	63	73	106	143	185	225	122=193,7%
2.	Barevo	981	1.331	1.335	1.407	1.543	1.616	635=64,7
3.	Bavar	370	436	448	328	211	149	-225=-60,8
4.	Biokovina	280	332	369	433	414	512	232=82,9
5.	Bistrica	519	542	615	767	1.026	1.236	717=138,2
6.	Borci	255	296	342	340	326	227	-28=-11,0
7.	Božikovac	89	95	84	78	39	4	-85=-95,5
8.	Bravnice	503	584	660	865	977	868	365=72,6
9.	Brvanci	294	309	264	204	119	87	-207=-70,4
10.	Bučići	227	244	278	347	400	457	230=101,3
11.	Bulići	537	633	697	923	1.252	1.400	863=160,7
12.	Carevo Polje	487	898	944	1.339	1.630	1.875	1.388=285,0
13.	Cvitović	266	299	303	290	380	310	44=16,5
14.	Čerkazovići	218	229	242	179	178	220	2=0,9
15.	Ćusine	235	227	413	411	345	327	-8=-3,4
16.	Divičani	329	380	550	745	986	1.257	928=282,1
17.	Dogani	139	159	159	175	183	92	-47=-33,8
18.	Donji Bešpelj	461	511	579	719	823	187	-274=-59,4

19.	Dobribaba	272	305	339	460	545	834	562=206,6
20.	Drenov Do	168	243	235	222	222	651	490=291,7
21.	Dubrave	165	169	137	131	97	145	-20=-12,1
22.	Đumezlije	172	181	124	144	90	84	-88=-51,1
23.	Gornji Bešpelj	362	420	480	585	781	783	421=116,3
24.	Grabante	218	279	296	335	297	351	133=61,0
25.	Grdovo	187	194	215	225	194	186	-1=-0,5
26.	Ipota	204	278	305	309	330	372	168=131,4
27.	Jajce (grad)	5.005	5.557	6.853	9.127	11.918	13.579	8.574=174,3%
28.	Jezero	229	335	655	595	728	834	605=264,2
29.	Kamenice	78	104	127	161	143	201	123=157,7
30.	Karići	122	135	137	175	247	249	127=104,1
31.	Kasumi	126	137	197	229	204	319	191=153,2
32.	Klimenta	139	146	262	358	468	411	272=195,7
33.	Kokići	142	152	143	191	235	255	113=79,6
34.	Kovačevac	238	233	230	207	143	131	-107=-45,0
35.	Krezluk	173	210	190	95	169	154	-19=11,0
36.	Kruščica	463	509	580	674	816	913	450=97,2
37.	Kuprešani	488	540	632	826	1.007	1.106	618=126,6
38.	Lendići	359	419	471	517	634	703	344=95,8
39.	Lučina	102	112	113	121	148	172	70=68,6
40.	Lupnica	517	565	740	856	959	1.064	547=105,8
41.	Ljoljići	175	201	245	238	252	205	30=17,1
42.	Magarovci	130	143	144	154	187	207	77=59,2
43.	Mile	397	550	728	835	1.061	1.270	913=255,7
44.	Peratovci	198	208	243	331	358	372	174=87,9
45.	Perućica	554	641	672	516	150	95	-459=-82,9
46.	Podlipci	140	159	191	214	257	269	129=92,1
47.	Podmilačje	272	352	325	434	551	674	402=147,8
48.	Prisoje	287	365	411	469	475	450	178=65,4
49.	Pruci	180	192	308	375	514	614	327=113,9
50.	Pšenik	360	424	447	445	397	411	231=128,3
51.	Rika	271	373	509	691	785	901	541=150,3
52.	Selište	229	249	196	248	284	144	-127=-46,9
53.	Seoci	286	330	352	389	431	423	194=84,7
54.	Smionica	282	319	356	450	469	470	184=64,3
55.	Stare kuće	116	108	79	79	60	45	-237=-84,0
56.	Šerići	159	163	186	221	238	237	121=104,3
57.	Šibenica	503	551	618	700	839	925	766=481,8

58.	Vinac	395	450	596	830	1.182	1.341	838=166,6
59.	Vrbica	339	319	346	438	515	652	257=65,1
60.	Vukičevci	264	276	402	435	548	475	136=40,1
61.	Zdaljevac	141	167	175	175	198	230	-34=-12,9
62.	Zaovine	89	131	75	99	54	45	-96=-68,1
	UKUPNO	21.950	25.512	25.512	29452	35.002	45.007	23.057=105,0

Izvor: *Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u 1981. godini*. SFRJ. Savezni zavod za statistiku, Beograd 1986. str. 41-42; *Popis stanovništva, domaćinstava, stanova i poljoprivrednih gazdinstava 1991. Nacionalni sastav stanovništva. Rezultati za republiku po opštinama i naseljenim mjestima 1991.* Republika BiH, Državni zavod za statistiku R BiH. Sarajevo 1993. *Statistički bilten* 234 str. 49-50. *Stanovništvo Bosne i Hercegovine. Narodnosni sastav po naseljima*. R Hrvatska, Državni zavod za statistiku. Zagreb 1995, str. 10.

Mjesta u kojima je opao broj stanovnika u razdoblju od 1948. do 1991. godine

Red. br.	NASELJE	broj	procenat
1.	Bavar	225	60,8
2.	Borci	28	11,0
3.	Božinovac	85	95,5
4.	Brvanci	207	70,4
5.	Ćusine	8	3,4
6.	Dogani	47	33,8
7.	Donji Bešpelj	274	70,4
8.	Dubrave	20	12,1
9.	Đumuzlije	88	51,5
10.	Grdovo	1	0,5
11.	Kovačevac	107	45,0
12.	Krezluk	19	11,00
13.	Perućica	459	82,9
14.	Selište	127	46,9
15.	Stare kuće	237	84,0
16.	Zdaljevac	34	12,9
17.	Zaovine	96	68,1
	UKUPNO:	2062	5,6%

U navedenih 17 naselja nalaze se dobri primjeri za analizu demografskih promjena u Bosni i Hercegovini. U napuštanju ovih mjesta najviše je zastupljeno srpsko stanovništvo, zatim muslimansko, a najmanje hrvatsko.

Prilog br. 2

Nacionalna struktura jajačke općine i grada Jajca po naseljima 1991. godine

NAZIV MJESTA	HRVATI	MUSLIMANI	SRBI	JUGOSLOV.	OSTALI	UKUPNO
Bare	223	-----	-----	2	-----	225
Barevo	927	517	157	5	10	1.616
Bavar	-----	88	61	-----	-----	149
Biokovina	-----	418	91	1	2	512
Bistrica	940	279	-----	1	10	1.236
Borci	59	-----	168	-----	-----	227
Božikovac	-----	-----	4	-----	-----	4
Bravnica	4	111	741	12	-----	868
Brvanci	-----	-----	87	-----	-----	87
Bučići	-----	457	-----	-----	-----	457
Bulići	953	415	14	8	10	1.400
Carevo Polje	1.512	304	7	36	16	1.875
Cvitković	159	151	-----	-----	-----	310
Čerkezovići	-----	131	83	-----	6	220
Ćusine	2	-----	319	4	2	327
Divičani	252	917	4	16	68	1.257
Đumezlije	1	52	39	-----	-----	92
Dogani	-----	185	-----	-----	2	187
Dinji Bešpelj	465	363	-----	4	2	834
Doribaba	474	165	-----	5	7	651
Drenov Do	-----	-----	144	1	-----	145
Dubrave	-----	-----	84	-----	-----	84
Gornji	528	247	-----	4	4	783

Bešpelj						
Grabanta	----	221	130	----	----	351
Grdovo	----	-----	185	-----	1	186
Ipota	----	161	206	4	1	372
Jajce (grad)	1.899	5.277	3.797	2.217	389	13.579
Jezero	33	477	282	34	8	834
Kamenice	2	-----	199	-----	-----	201
Karići	249	----	-----	----	----	249
Kasumi	----	285	26	1	1	319
Klimenta	402	1	6	2	----	411
Kokići	----	255	-----	-----	-----	255
Kovačevac	2	----	125	2	2	131
Krezluk	-----	24	130	-----	-----	154
Kruščica	39	803	64	-----	7	913
Kuprešani	540	516	1	29	12	106
Lendići	227	661	11	2	2	703
Lučina	172	-----	-----	----	----	172
Lupnica	375	673	1	14	1	1.064
Ljoljići	-----	96	109	-----	-----	205
Magarovci	207	----	----	----	----	207
Mile	1.101	----	64	27	18	1.270
Peratovci	317	37	2	----	16	372
Perućica	----	----	82	4	9	95
Podlipci	106	160	----	1	2	269
Podmilačje	610	38	13	10	3	674
Prisoje	105	-----	348	1	2	450
Prudi	175	415	----	8	10	614
Pšenik	1	407	----	----	3	411
Rika	591	5	281	----	----	901
Selište	-----	144	-----	-----	-----	144
Seoci	422	----	----	1	----	423
Smionica	351	66	33	2	8	470
Stare kuše	1	----	44	----	----	45
Šerići	----	164	71	2	----	237

Šibenica	282	639	----	----	4	925
Vinac	3	899	427	9	3	1.341
Vrbica	642	1	1	7	1	652
Vukičevići	475	----	----	----	----	475
Zdrvljevac	101	127	----	2	----	230
Zaovine	----	24	20	----	1	45
UKUPNO:	15.811	17.380	8.663	2.490	657	45.007
	35,1%	38,6%	19,3%	5,5%	1,5%	100,0%

Izvor: *Nacionalni sastav stanovništva. Rezultati za Republiku po opštinama i naseljenim mjestima 1991.* Statistički bilten 234. R BiH Državni zavod za statistiku R BiH, Sarajevo 1993, str. 49-50.

Prilog 3.

JAJCE 1991. Ukupno stanovništvo: 45.007

Stanovništvo prema izjašnjanju o vjeroispovijesti

Islamska	17.032	37,84%
Pravoslavna	8.148	18,10%
Katolička	15.842	35,20%
Protestantska	11	0,02%
Pripadnici proorijentalnih kultura	2	0,00%
Judaistička	2	0,00%
Ostale vjeroispovijesti	6	0,01%
Vjernici koji ne pripadaju nijednoj vjeroispovijesti	4	0,01%
Ateisti	2.496	5,55%
Nisu se izjasnili i nepoznato	1.464	3,27%

Prema izjašnjavaњу o maternjem jeziku 1991.

Bosanski	15.515	34,47%
Srpskohrvatski	10.719	23,82%
Srpski	3.964	8,81%
Hrvatski	12.866	28,59%
Hrvatskosrpski	1.444	3,21%
Jugoslavenski	136	0,30%
Romski	7	0,02%
Albanski	19	0,04%
Hercegovački	3	0,01%
Ukrajinski	3	0,01%
Slovenački	16	0,04%
Makedonski	5	0,01%
Rumunski	1	0,00%
Njemački	1	0,00%
Madarski	6	0,01%
Rusinski	4	0,01%
Islamski	8	0,02%
Češki	2	0,00%
Turski	7	0,02%
Ruski	3	0,01%
Poljski	1	0,00%
Ostali	19	0,4%
Nepoznato	258	0,57%

JAJCE – općina 1991. godine

Ukupno stanovništvo: 45.007

Prema izjašnjavanju o nacionalnoj pripadnosti

Muslimani	17.380	38,62%
Srbi	8.663	19,25%
Hrvati	15.811	35,13%
Jugosloveni	2.496	5,55%
Bosanci Bošnjaci	132	0,30%
Crnogorci	47	0,10%
Romi	64	0,14%
Albanci	10	0,02%
Ukrajinci	3	0,01%
Katolici	32	0,07%
Slovinci	13	0,03%
Makedonci	4	0,01%
Pravoslavci	1	0,00%
Mađari	7	0,02%
Italijani	1	0,00%
Česi	3	0,01%
Poljaci	1	0,00%
Nijemci	1	0,00%
Jevreji	1	0,00%
Ostali	22	0,04%
Nisu se izjasnili	92	0,20%
Nepoznato	223	0,50%

Prilog br. 4

Vjerska struktura užeg kotara Jajce prema popisu stanovništva 1885. godine

R. br.	Političke općine	Ukupno	Katolici	Muslim.	Pravos.	Jevreji	ostali
1.	Babići	1.424	6	----	1.418	----	-----
2.	Barevo	1.046	611	339	96	----	-----
3.	Bešpelj	1.047	744	281	26	----	-----
4.	Crepanjska	1.010	5	216	789	----	-----
5.	Dnoluka	3.021	1.469	1.477	61	----	14
6.	Grbavica	1.217	-----	-----	1.217	----	-----
7.	Jajce (grad)	3.706	1.681	1.669	325	16	15
8.	Jezero	1.267	11	1.084	163	----	9
9.	Mile	428	300	----	128	----	-----
10.	Pliva	2.087	-----	435	1.652	----	-----
11.	Pongarje	1.612	1.590	17	5	----	-----
12.	Prisoje	409	34	9	366	-----	-----
13.	Staro selo	797	-----	628	169	----	-----
14.	Strojice	1.051	-----	1	1.050	----	-----
15.	Stupna	1.020	-----	81	939	----	-----
16.	Šipovo	1.447	-----	897	550	----	-----
17.	Vaganj	1.054	-----	1	1.053	----	-----
18.	Vinac	901	-----	340	561	----	-----
19.	Vlasinje	288	89	199	----	----	-----
20.	Volari	1.558	-----	425	1.133	----	-----
	UKUPNO	26.390	6.755	8.099	11.816	16	38
		100,0%	25,3%	30,3%	44,2%	0,05%	0,1%

Vjerska struktura kotara Jajce prema popisu 31.01.1921.

1.	Babići	1.992	2	2	1.988	----	----
2.	Barevo	1.323	736	451	136	----	----
3.	Bešpelj	1.200	834	346	20	----	----
4.	Vaganj	1.496	----	----	1.496	----	----
5.	Vinac	1.196	29	433	732	----	2
6.	Vorali	2.271	2	510	1.759	----	----
7.	Grbavica	1.498	----	----	1.498	----	----
8.	Dnoluka	3.452	1.673	1.667	112	----	----
9.	Jajce (grad)	4.132	2.170	1.391	496	52	10
10.	Jezero-Prisoje	1.799	69	864	866	----	----
11.	Mile	680	528	14	138	----	----
12.	Pljeva (Pliva)	1.940	5	334	1.604	----	----
13.	Pougarje	1.823	1.812	10	1	----	----
14.	Staro Selo	1.095	11	734	350	----	----
15.	Strojice	1.477	4	----	1.473	----	----
16.	Stupna	1.046	----	74	972	----	----
17.	Cusine	376	27	51	298	----	----
18.	Crepanjska	1.487	121	310	1.056	----	----
19.	Šipovo	2.140	34	1.136	966	----	4
	UKUPNO:	32.423	8.057	8.327	15.958	52	10

Izvor: *Statistika mjesta i žiteljstva Bosne i Hercegovine po popisu naroda od 1. maja 1885.* Sarajevo 1886. S. 92-203.

Definitivni rezultati popisa stanovništva od 31. januara 1921. godine. Kraljevina Jugoslavija. Opšta državna statistika, Sarajevo 1932.

Prilog br. 5

*Vjerska i nacionalna struktura stanovništva prema popisu stanovništva
 iz 1953. godine*

	UKUPNO	bez vjere	pravos.	rimok.	pre- tes.	ostali hrišća ni
Srbi	1,264.372	225.291	998.496	1.235	333	364
Hrvati	654.229	45.677	678	590.245	177	853
Slovenci	6.300	2.320	71	3.736	22	13
Makedonci	1.884	817	455	15	----	----
Crnogorci	7.336	4.744	1.106	30	8	2
Jugosl. neopredjelj.	891.800	29.097	422	494	31	138
Poljaci	1.161	52	18	1.034	7	38
Česi	1.638	223	42	1.312	23	13
Rusi	951	229	555	40	2	117
Rusini	7.473	338	500	317	23	6.132
Ostali Slovenci	548	102	65	191	116	59
ostali nesloveni	10.698	1.569	329	2.840	241	101
UKUPNO:	2,847.970	310.469	1,002.737	601.489	983	7.830

Zaključna tabela*

	Ukupno pripadnici IVZ	mojsijevci	ostali ne- hrišća ni	neopredljeni indiferenta, vjeruje	bez odgovora i nepoznato
Ukupno	917.720	377	27	729	5.429
Srbi	35.228	71	10	475	2.869
Hrvati	15.477	34	6	83	999
Slovinci	105	1	1	2	29
Make- donci	589	----	----	2	6
Crnogorc i	1.423	----	----	3	20
Jugoslov en neo- predjel- jen	860.486	109	1	140	882
Poljaci	3	1	----	1	7
Česi	3	3	----	1	18
Rusi	4	----	1	1	2
Rusini	3	----	1	----	159
Ostali Sloveni	1	1	----	----	3
Ostali nesloveni	4.398	157	7	21	435

Izvor: *Popis stanovništva 1953. Knj. VIII. Narodnost i maternji jezik. Podaci za srezove prema upravnoj podjeli u 1953. god.* Beograd 1959, str. 274-344.

*Iz priložene tabele se vidi da su se vrijednosti o vjeri i naciji kod svih kategorija približile, te da su kod Jugoslavena identične, a kod drugih se u visokom procentu približile. Ove činjenice ukazuju na neophodnost daljih analiza odnosa vjere, nacije i jezika.

S u m m a r y

THE CONFSSIONAL AND NATIONAL STRUCTURE OF THE POPULATION IN THE DISTRICT AND TOWN OF JAJCE 1851-1991

The author of the paper examines the confessional and national structure of the population in the district and town of Jajce, from 1851 to 1991 based on the census in the following years: 1851, 1879, 1885, 1895, 1910, 1921, 1931, 1948, 1953, 1961, 1971, 1981 and 1991. At the same time the author presents the detailed indicators of the population in the places of the municipality-district of Jajce in total, since 1948 to 1991. The places where the number of the population decreased in the period from 1948 to 1991 is indicated. Also the national structure of the municipality and the town of Jajce according the places in 1991 are shown. All the indicators are based on the official statistical census of the population for the indicated years.